

**ЖОГОРКУ ОКУУ ЖАЙЛАРЫНДА ОКУУ ПРОЦЕССИНДЕ САНАРИПТИК
ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ КОЛДОНУУНУН ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ
ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЧЕБНОМ
ПРОЦЕССЕ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ
FEATURES OF THE USE OF DIGITAL LEARNING TECHNOLOGIES IN HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS**

Аннотация. Бул макалада жогорку окуу жайларда санариптик технологияларды колдонуу маселелери каралды. Окуу процессинде санариптик технологияларды колдонуунун айрым өзгөчөлүктөрү баса белгиленди. Окуу процессинде колдонулган маалыматтык тутумдар, электрондук окуу китептеринин, видеосабактар, презентациялар, аудиолекциялар, тесттер, электрондук тапшырмалар сыяктуу интерактивдүү куралдардын дидактикалык мүмкүнчүлүктөрү аныкталды.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы применения цифровых технологий обучения в ВУЗе. Выделены некоторые особенности применения цифровых технологий в учебном процессе. Определены дидактические возможности информационных систем, электронных учебников, видеоуроков, презентаций, аудиозаписи лекций, индивидуальных заданий, тесты.

Abstract. This article discusses the use of digital learning technologies in higher education. Some features of the use of digital technologies in the educational process are highlighted. The didactic significance of electronic textbooks and their interactive features, such as video tutorials, presentation slides, audio recordings of lectures, embedded assignments, and tests, are determined.

Түйүндүү сөздөр: Санариптик технологиялар, билим берүү, студенттер, окутуучулар, ЖОЖ, Интернет, электрондук окутуу, окуу процесси, онлайн окутуу.

Ключевые слова Цифровые технологии, образование, студенты, преподаватели, ВУЗ, Интернет, электронное обучение, учебный процесс, онлайн обучение.

Keywords: Digital technologies, education, students, teachers, university, Internet, e-learning, learning process, online learning.

Билим берүүнүн сапатын жогорулатуу эң маанилүү педагогикалык милдеттердин бири болуп саналат. Билим берүү системасынын негизи болгон окуу процесси олуттуу өзгөрүүлөргө дуушар болушу зарыл. Өзгөртүүлөр окуу процессинин ар бир бөлүгүн камтышы керек жана санариптик технологияларды колдонуунун негизинде анын бардык катышуучуларынын өз ара аракеттенүүсүн жогорку деңгээлге көтөрүүгө багытталышы керек.

Санариптик технологиялар компьютерди жана компьютердик тармактарды колдонуу менен электрондук түрдө маалыматтарды түзүүгө, сактоого, иштетүүгө жана жайылтууга мүмкүндүк берүүчү технологиялар деп аталат. Санариптик технологиялар иштин ар кандай чөйрөлөрүндө колдонулат жана иштин натыйжалуулугун жогорулатууга, убакытты жана чыгымдарды кыскартууга, кызматтардын сапатын жана жеткиликтүүлүгүн жакшыртууга, процесстерди оптималдаштырууга, байланыш жана өз ара аракеттенүү деңгээлин жогорулатууга мүмкүндүк берет. Санариптик технологиялардын каражаттарына компьютерлер, смартфондор, интернет, жасалма интеллект, көлөмдүү маалыматтар, булут технологиялары, виртуалдаштыруу жана башкалар кирет. Бүгүнкү күндө маалымат дүйнөсүндө ар бир адам санариптик компетенттүүлүккө жана мыкты жөндөмгө ээ болушу керек. Санариптик компетенттүүлүк-бул технологияларды күнүмдүк жашоодо натыйжалуу колдоно билүү. Санариптик компетенцияларга төмөнкүлөр кирет:

- керектүү маалыматты тез табуу,
- санариптик технологияларды натыйжалуу пайдалануу,
- ар кандай социалдык медиа тармактарды колдонуу,
- ар кандай электрондук финансылык операцияларды жүргүзүү,
- онлайн сатып алууларды жүргүзүү,
- ар түрдүү маалыматты туура колдонуу,
- мультимедиа тиркемелерди түзүү жана колдонуу,
- электрондук тиркемелерди колдонуу жана синхрондоштуруу ж. б.

Ошондуктан, жогорку окуу жайларында санариптик окутуу технологияларын колдонуу барган сайын популярдуу жана натыйжалуу болуп баратат, алар студенттерге керектүү окуу маалыматтарын электрондук булактардан алууга, чыгармачылык иш көндүмдөрүн үйрөтүүгө мүмкүндүк берет. Студенттер лекцияларды жана башка окуу материалдарын өз алдынча үйрөнүп, тапшырмаларды аткарып, каалаган убакта онлайн тест тапшыра алышат. Бул аларга өз темптери менен үйрөнүүгө жана билимге жетүү жолдорун кеңейтүүгө мүмкүндүк берет. Окутуучулар, өз кезегинде, ар кандай маалымат системалары аркылуу студенттердин окуу жетишкендиктерине көз салып, керектүү учурда кеңеш жана багыт берип, терең изилдөө үчүн кошумча тапшырмаларды сунуштап, алардын билимин объективдүү баалай алышат. Санариптик технологиялар мугалимдерге окуу материалдарын жана тапшырмаларды студенттин жеке муктаждыктарына ылайыкташтырууга мүмкүндүк берет. Санариптик технологиялар окутуунун айрым учурларын автоматташтырат, мисалы, студенттер аткарган тапшырмаларды көрүү жана баалоо. Бул учурда окутуучулардын убактысы үнөмдөлөт жана аларга окутуунун чыгармачыл аспектилерине көңүл бурууга шарт түзөт.

Жогорку окуу жайлардын окуу процессинде академиялык маалыматтарды башкарууну жеңилдеткен жана окутуунун натыйжалуулугун камсыз кылган ар кандай маалыматтык тутумдар колдонулат. Алардын айрымдары төмөнкүлөр кирет:

1. Окуу процессин башкаруу тутумдары-мындай тутумдар студенттерге онлайн курстарга, окуу материалдарга жана тапшырмаларга кирүүгө, форумдар жана чаттар аркылуу окутуучулар менен жана башка студенттер менен өз ара аракеттенүүгө, ошондой эле документтерди жөнөтүүгө жана пикир алмашууга мүмкүнчүлүк берет.

2. Окуу материалдарын колдонуу тутумдары-мындай тутумдар окутуучуларга окуу курстарын түзүүгө жана уюштурууга, материалдарды, тапшырмаларды жана тесттерди жүктөөгө, студенттердин

жүрүшүн көзөмөлдөөгө жана баа берүүгө мүмкүнчүлүк берет.

3. Электрондук китепкана тутумдары-бул тутумдар аркылуу окуу процессинде колдонуу үчүн электрондук китептер, журналдар, макалалар жана башка академиялык булактар менен иштөө болот.

4. Студенттер жөнүндө маалыматтарды башкаруу тутумдары-мындай тутумдарга окуу планы, студенттин сабакка катышуусу, баалары жана сабактын графиги жөнүндө маалыматты башкарууга мүмкүндүк берет.

5. Виртуалдык сабак жана видеоконференция системалары-бул системалар реалдуу убакытта онлайн лекцияларды, семинарларды өтүүгө мүмкүнчүлүк берет жана студентке окутуучулар менен жана башка студенттер менен өз ара аракеттенүүгө шарт түзөт.

Ушул жана башка дагы маалыматтык тутумдардын бардыгы жогорку окуу жайларына окутууну натыйжалуу уюштурууга жана студенттер менен окутуучулар үчүн керектүү ресурстарга жана материалдарга жетүүгө жардам берет.

Окуу процессинде санариптик технологияларын колдонуунун төмөнкүдөй өзгөчөлүктөрүн белгилөөгө болот:

1. Интерактивдүүлүк: Санариптик технологиялар студенттерге окууга активдүү катышууга, окуу материалдарын үйрөнүүдө өз алдынча изилдөө жүргүзүүгө жана алган билимин текшерүүгө мүмкүнчүлүк берет.

2. Жеткиликтүүлүк: Санариптик технологиялар билим берүүнү бардык студенттер үчүн жеткиликтүү кылат. Алар каалаган убакта, каалаган жерде билим алууга болот, бул мүмкүнчүлүгү чектелген же алыскы региондордо жашаган студенттер үчүн өзгөчө маанилүү.

3. Индивидуалдаштыруу: санариптик технологиялар ар бир студенттин өзгөчөлүктөрүн эске алган жекелештирилген билим берүү программаларынан турат. Бул студенттерге өз темпинде жана алар үчүн эң натыйжалуу жол менен билим алууга мүмкүнчүлүк берет.

4. Мультимедия: Санариптик технологиялар менен билим берүү процессинде аудио, видео, интерактивдүү графиктер жана башкалар сыяктуу ар кандай медиа ресурстарды колдонсо болот.

5. Онлайн байланыш: санариптик технологиялар окутуучулар менен студенттердин жана студенттердин өз ара баарлашуусуна кеңири мүмкүнчүлүк берет. Бул аралыкта консультацияларды өткөрүүгө, материалдарды талкуулоого жана көйгөйлөрдү топтордо чечүүгө мүмкүндүк берет.

6. Автоматташтыруу: санариптик технологиялар билим берүүдөгү айрым процесстерди автоматташтырат, мисалы, тапшырмаларды текшерүү, баалоо жана окуу мазмунун жеткиликтүү кылуу. Бул окутуучулардын жана студенттердин убактысын жана ресурстарын үнөмдөөгө жардам берет.

Жалпысынан, санариптик технологиялар жогорку окуу жайлардын билим берүү мүмкүнчүлүктөрүн кыйла кеңейтип, аны ийкемдүү, жеткиликтүү жана натыйжалуу кылат. Бирок, аларды ишке ашырууда студенттерди окутуунун жана даярдоонун өзгөчөлүктөрү эске алынышы керек, ошондой эле билим берүү процессинде санариптик технологияларды ийгиликтүү киргизүү үчүн окутуучуларга колдоо көрсөтүү жана окутуу керек.

Бирок, бардык артыкчылыктарга карабастан, санариптик окутуу технологияларды окуу процессинде колдонууда да айрым кемчиликтери бар. Кээ бир студенттер, айрыкча компьютердик сабаттуулугу жоктор туура эмес багытта пайдаланат. Окутуучулар менен студенттердин ортосунда бетмебет байланыштын жоктугунан студенттер изоляция болуп, жеке колдоо жана жооп кайтаруу мүмкүнчүлүгүнө ээ болбой калышы мүмкүн. Санариптик технологияны ашыкча колдонуу алардан болгон көз карандылык коркунучуна алып келет. Компьютердик технологияны туура эмес максаттарга колдонуу, тиешеси жок маалыматка жетүү, орунсуз баарлашуу же тапшырмаларды аткаруунун ордуна оюн ойноо эффективдүү окутуу натыйжасын бербейт.

Бирок, азыркы коом адамдардан санариптик технологиялар менен иштөө боюнча мыкты көндүмдөрүн талап кылат. Ошондуктан, студенттерди технология тез өзгөрүп жаткан учурда дүйнөдөгү заманбап талаптарга ылайыкташууга, келечектеги технологиялык өзгөрүүлөргө даяр болууга жана жаңы кыйынчылыктарды жеңүүгө үйрөтүү маанилүү.

Адабияттар жана Интернет ресурстар:

1. Холкина Г.Ф. Билим берүү процессинде санариптик технологияларды колдонуу / <https://nsportal.ru/shkola/materialy-metodicheskikh-obedinenii/>

2. Ашыров Э.Т., Чекирова Г.К. / Заманбап мугалимдин санариптик компетенциялары./XXII эл аралык илимий-практикалык конференциянын материалдары// 16.11.2023./Челябинск.

3. Санариптик технологиялар билим берүүдө: тенденциялар, көйгөйлөр, перспективалар. Монография /Санкт-Петербург 2023/ www.natsrazvities.ru

4. Санариптик компетенциялар—2023 <https://theoryandpractice.ru/posts/20923-tsifrovye-kompetentsii--2023-pochemu-oni-nuzhny-ne-tolko-v-it?ysclid=ls47hqlp6v623535960>